ПАСЕДЖАННІ ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА БССР

Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у тэкст Канстытуцыі БССР

Даклад Старшыні Рэдакцыйнай камісіі дэпутата К. В. Кісялёва

Таварышы дэпутаты!

Дзесяць год таму назад Надзвычайны XII з'езд Советаў Беларусі прыняў Канстытуцыю Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі, распрацаваную на аснове і ў адпаведнасці з новай Сталінскай Канстытуцыяй СССР, прынятай Надзвычайным VIII Усесаюзным З'ездам Советаў.

У сваім дакладзе на Надзвычайным VIII Усесаюзным З'ездзе Советаў 25 лістапада 1936 года таварыш Сталін аб Канстытуцыі СССР сказаў: «Гэта будзе гістарычны дакумент, які трактуе проста і сцісла, амаль у пратакольным стылі, аб фактах перамогі соцыялізма ў СССР, аб фактах вызвалення працоўных СССР ад капіталістычнай няволі, аб фактах перамогі ў СССР разгорнутай, да канца паслядоўнай дэмакратыі».

Разам з тым таварыш Сталін назваў новую Канстытуцыю СССР абвінаваўчым актам супроць фашызма, мутная хваля якога апляёўвала соцыялістычны рух рабочага класа, і ў той-жа час падкрэсліў, што новая Канстытуцыя СССР будзе маральнай дапамогай для ўсіх тых, хто «вядуць цяпер барацьбу супроць фашысцкага варварства».

Прайшоўшыя дзесяць год з дня прыняцця Канстытуцыі былі гадамі, насычанымі падзеямі вялікага гістарычнага значэння.

Чатыры з палавінай гады мірнай і творчай працы совецкі народ пад сцягам Сталінскай Канстытуцыі развіваў дасягнутыя поспехі, прадаўжаў свой шлях уперад, атрымліваючы перамогу за перамогай на фронце працы, няспынна ўмацоўваў сілу і магутнасць соцыялістычнай грамадскай уласнасці—асновы ўсяго совецкага ладу.

Вялікая Айчынная вайна паказала ўсяму свету... несакрушальнай крэпасцю на шляху ворага, які ўварваўся ў нашы межы.

Сталінская Канстытуцыя служыла і служыць крыніцай натхнення для ўсіх, хто змагаўся супроць фашысцкага варварства. Сталінская Канстытуцыя ўсе гэтыя дзесяць год натхняла і прадаўжае натхняць совецкі народ на працоўныя подвігі і самаадданае служэнне Радзіме. Яе вялікія прынцыпы непахісны і непарушны. Яны праверапы дзесяцью гадамі жыцця, працы і барацьбы нашай совецкай соцыялістычнай дзяржавы.

* * *

У выніку перамогі Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэвалюцыі беларускі народ упершыню за сваю шматвекавую гісторыю барацьбы супроць соцыяльнага і нацыянальнага прыгнёту набыў сваю дзяржаўную самастойнасць, стаў гаспадаром свайго лёсу. Па прапанове таварыша Сталіна, адобранай Леніным, было прынята рашэнне аб стварэнні Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі. 1-га студзеня 1919 года быў апублікаван маніфест Часовага Рэволюцыйнага рабоча-сялянскага ўрада Беларусі, які ўсенародна абвясціў стварэнне Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі.

Першы з'езд Советаў Беларусі пастанавіў пачаць перагаворы з Расійскай Совецкай Федэратыўнай Соцыялістычнай Рэспублікай аб устанаўленні федэратыўнай сувязі. З'езд паклаў пачатак шырокаму разгортванню гаспадарчай і дзяржаўнай работы ў Беларусі. Ажыццявілася тое, аб чым стагоддзямі марыў народ, у імя чаго змагаліся і паміралі яго лепшыя сыны і

Беларусі было 4.100 школ, то ў 1940 г. іх было каля 13 тысяч.

У 1914 г. у Беларусі налічвалася 53 вучні на тысячу чалавек насельніцтва, а ў 1940 г.—217 вучняў на тысячу чалавек.

З года ў год совецкі ўрад павялічваў асігнаванні на народную асвету. У 1928-29 навучальным годзе на народную асвету было асігнавана 35,5 мільёна рублёў, а ў 1939-40 годзе—606,5 мільёна рублёў, г. зн. у 17,5 раза больш у параўнанні з 1928-29 годам.

У 1928—29 навучальным годзе на аднаго чалавека насельніцтва выдаткоўвалася 7 рублёў на народную асвету, а ў 1939-40 годзе—109 рублёў, г. зн. у 15,5 раза больш.

Па ўзроўню народнай асветы Беларусь заняла больш высокае месца, чым перадавыя капіталістычныя краіны. У 1938-39 навучальным годзе ў Англіі на тысячу чалавек насельніцтва прыпадала 144.9 вучняў у агульнаадукацыйных школах, у той час як у Беларусі прыпадала 208,7 вучняў на тысячу чалавек насельніцтва.

У арганізаваных да вайны ў Беларусі рамесніцкіх, чыгуначных вучылішчах і школах ФЗН навучалася 16.100 чалавек моладзі. Пасля вызвалення тэрыторыі Беларусі ад нямецкіх акупантаў адноўлена і ўноў арганізавана 27 рамесніцкіх і чыгуначных вучылішч, 93 школы ФЗН, у якіх аднача́сова навучаецца 26 тысяч чалавек.

Да Вялікай Кастрычніцкай рэволюцыі ў Беларусі не было ніводнага навукова-даследчага інстытута, была толькі адна вы-

34 ямах-магілах пахавана 150 тысяч чалавек. У лагеры ваеннапалонных у вёсцы Гнілішчы, у 5 кілометрах ад Мінска, пахавана 80 тысяч зверска знішчаных ваеннапалонных чырвонаармейцаў. Па гораду Магілеву і яго ваколіцах знішчана 70 тысяч чалавек мірнага насельніцтва і ваеннапалонных чырвонаармейцаў. У Віцебску расстраляна 50 тысяч чалавек, у Гомелі закатавана, расстраляна і памёрла з голаду 50 тысяч чалавек. У Оршы расстраляна і закатавана 35 тысяч чалавек.

Подлы і каварны вораг дзікімі расправамі, ілжывай прапагандай прабаваў зламаць волю беларускага народа ў барацьбе за свабоду, незалежнасць, прабаваў пасеяць давер'е ў сілу соцыялістычнага ладу, падарваць дружбу народаў. Але не гледзячы на дзікія зверствы, на самы жорсткі тэрор, беларускі народ не стаў на калені.

Беларускі народ з чэсцю вытрымаў цяжкія выпрабаванні вайны і акупацыі. Ён непахісна верыў у нашу перамогу і актыўна змагаўся з ворагамі. Гэтую веру ён чэрпаў у сіле і магутнасці вялікага Совецкага Саюза. Вера ў справядлівасць нашай справы, вера ў соцыялізм, у перавазе якога пераканаліся мільёны людзей на сваім жыццёвым вопыце, бязмежнае давер'е да большэвіцкай партыі далі нашаму народу незгінальную сілу і стойкасць у барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Сыны і дочкі беларускага народа разам з усімі брацкімі народамі Совецкага Саюза на чале з вялікім рускім народам самаадданa змагаліся з ворагам на франтах Вялікай Айчыннай вайны. Адзін мільён беларусаў змагаўся ў радах Совецкай Арміі на фран-

вецкая дзяржаўная сістэма, узбагачаючыся новым вопытам дзяржаўнага будаўніцтва.

За гэтыя гады адбыліся і вялікія змены ў адміністратыўна-тэрытарыяльным складзе Беларускай ССР. 17 верасня 1939 года Совецкая Армія зламала штучна створаныя бар'еры, якія гвалтоўна раздзялялі беларускі народ. Народ Заходняй Беларусі, які быў адарван ад сваіх адзінакроўных братоў, навекі ўз'яднаўся ў адзінай беларускай совецкай дзяржаве, назаўсёды ўвайшоў у брацкую сям'ю народаў Совецкага Саюза.

2 лістапада 1939 г. V сесія Вярхоўнага Совета СССР задаволіла просьбу Народнага схода Заходняй Беларусі і ўключыла Заходнюю Беларусь у склад СССР з уз'яднаннем яе з Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікай.

Да часу прыняцця Канстытуцыі Беларуская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка, як вядома, аб'ядналася з 11 Совецкімі Соцыялістычнымі Рэспублікамі. Да канца 1940 г. Совецкі Саюз аб'яднаў 16 саюзных рэспублік: за гэты час былі ўтвораны Карэла-Фінская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка (сакавік 1940 г.), Малдаўская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка (жнівень 1940 г.), уступілі ў сям'ю Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік Латвійская, Літоўская і Эстонская Совецкія Соцыялістычныя Рэспублікі (жнівень 1940 г.).

Утварэнне Карэла-Фінскай і Малдаўскай Совецкіх рэспублік і прыняцце ў склад

стваў. У сувязі з пераўтварэннем некаторых міністэрстваў і з устанаўленнем некаторых новых міністэрстваў, неабходна ўнесці ва ўказаныя артыкулы адпаведныя змяненні. Прапануемая Вярхоўнаму Совету БССР новая рэдакцыя 45 і 48 артыкулаў Канстытуцыі фіксіруе гэтыя змяненні.

Рэдакцыйная камісія прапануе прывесці ў артыкулах 45 і 48 Канстытуцыі БССР пералік міністэрстваў у адпаведнасці з існуючымі ў сучасны момант саюзна-рэспубліканскімі і рэспубліканскімі міністэрствамі, змяніць у гэтых артыкулах пералік міністэрстваў не ў парадку часу іх утварэння, а ў алфавітным парадку.

Рэдакцыйная камісія прапануе таксама ўнесці змяненні ў артыкул 37 Канстытуцыі БССР, дзе гаворыцца аб тэрмінах склікання ўноў выбранага Вярхоўнага Совета БССР. Згодна артыкула 37 Канстытуцыі БССР уноў выбраны Вярхоўны Совет БССР склікаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Совета БССР ранейшага складу не пазней як праз месяц пасля выбараў. Трэба ўстанавіць, што ўноў выбраны Вярхоўны Совет БССР склікаецца Прэзідыумам Вярхоўнага Совета БССР ранейшага складу не пазней чым праз тры месяцы пасля выбараў.

19 сакавіка 1946 года быў прыняты Закон «Аб прысваенні пракурору СССР назвы Генеральнага Пракурора СССР». У адпаведнасці з гэтым Законам Рэдакцыйная камісія прапануе ўнесці неабходныя змяненні ў артыкулы 90, 91 і 92 Канстытуцыі БССР, як гэта ўказана ў праекце Закона.

Сталінская Канстытуцыя прадстаўляе

З поўным тэкстам дакумента можна азнаёміцца ў бібліятэцы